SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXX (24)
No. (Štev.) 38

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
23. septembra 1971

Ob 80-letnici najstarejšega slovenskega časopisa

Najstarejši slovenski časopis sploh izhaja v — emigraciji.

To je Amerikanski Slovenec, glasilo Kranjske Slovenske Katoliške Jednote (KSKJ) v Chicagu v Severni Ameriki. To dejstvo je gotovo zelo pomemben dogodek v izseljeni Sloveniji in zasluži uvodnik našega lista in poseben poudarek v našem zdomskem razvoju slovenstva.

Je to najstarejši slovenski časopis po svojem obstajanju, ne po ustanovitvi, kajti neprenehoma izhaja že od l. 1897 (1. sept.) naprej. Da niso v Ljubljani leta 1945 po „osvoboditvi" ustavili najstarejša slovenska časopisa Slovenski narod (ust. l. 1868) in Slovenec (1873), bi danes imel Slovenski narod 103 leta in Slovenec 98 let ter bi tako za dvajset oz. deset let prekosila starost Amerikanskega Slovenca. Toda komunistična ideologija je nad zavest **„slovenske narodnosti in slovenstva"**, ki sta ga predstavljala naslova omenjenih dveh dnevnikov in ob katerih geslih se je vzgajalo desetletja in desetletja slovensko ljudstvo, postavila **„delo"** v smislu Internacionale, ter je zavoljo take miselnosti s silo zatrla „nacionalistični meščanski" glasili, brez usmiljenja do naše prebuditeljske tradicije. Iz odpora do nje! Saj vemo, da so v zadnjem času nastopili celo literarni zgodovinarji, ki so iz naše preteklosti črtali vso to nazadnjaško narodnostno navlako (Pirjevec), da jo nadomeste z narodnostno indifirentno progresivnostjo. Kot žrtvi take „osvoboditve" sta morali pasti častitljivi časnikarski svetinji, kot sta bili Slovenski narod in Slovenec v starosti 77 oz. 72 let.

In tako se je zgodilo, da danes predstavlja to nepretrgano časnikarsko in rodoljubno tradicijo izseljenstvo, vzdržujoč na drugi celini sveta **slovenstvo** v njega **amerikanski** obliki. Pred osemdesetimi leti so severnoamerikanski naseljenci preprosto rešili problem, ki nas tukaj nanovo muči in ki budi toliko dvoumnosti, namreč: svojemu glasilu so dali ime „ameriški **Slovenec**" in ne „slovenski **Amerikanec**". Važnost so dali na zakon **krvi**, ne na zakon pripadnosti **državi**. Na slovenstvo ne na amerikanstvo. Ameriški pionirji našega časnikarstva se niso pomišljali ter so dali listu ime po svojem „srcu". Amerikanski Slovenec. Ob njem so rastli kot Slovenci osemdeset let. In list še vedno živi in združuje vse Amerikance slovenske krvi v zavesti **slovenstva** že iz **roda v rod.** Že v tretji in četrti rod! Kot živa vez tradicije pa piše vanj že desetletja najstarejši časnikar, slovenski rodoljub s Koroškega, danes preko sto let stari rev. Trunk. Častitljiva starost najstarejšega slovenskega dnevnika in še častitljivejša njegovega sotrudnika nas navdajata s priznanjem in občudovanjem.

Jubilej Slovenskega Amerikanca je jubilej prve generacije pionirjev slovenstva v zdomstvu, v tem primeru v Združenih državah. Misel, izdajati časopis za ameriške Slovence, je dal l. 1889 Anton Murnik, ki je nagovoril stavca Ivana Lesarja, da ga je začel izdajati 3. sept. 1891. leta. Toda po 11. štev. ga je prevzel v roke msgr. Buh, ki je ob njem ustanovil tudi KSKJ, ki je danes lastnica lista. Vsi ti izdajatelji, uredniki in sodelavci osemdesetih let: to je nepretrgana veriga slovenskih kulturnih delavcev, ki so v njem in z njim ustanavljali prve slovenske fare, zidali slovenske cerkve, ustvarjali **slovenske organizacije** ter preustvarjali tuje okolje po slovenski podobi, po svojem srcu in slovenskem duhu. Tako so svojim potomcem v drugi generaciji zapustili že slovensko obliko ameriške domovine. **Ameriški Slovenec v ameriški domovini:** to sta dve gesli, ki prinašata s slovenskimi lastnostmi kot so: živa krščanska vera, naravna inteligenca, izredna marljivost in delo, delo in delo, ki množi blagostanje in značaj. Vedno pa hoče biti ta človek zvest **krvi**, zavedati se, da je kot Amerikanec iz slovenskih korenin, ki ne sme zatajiti Slovenca v sebi, tudi če doseže kot Amerikanec najvišje časti in položaje. Take ljudi je vzgajal tudi Ameriški Slovenec vseh svojih osemdeset let, ko je doživel to častitljivo starost v emigraciji, kot je ni noben list dozdaj niti v Sloveniji.

V današnjih listih beremo, kako propadajo mogočni listi v Ameriki zaradi gospodarskih kriz in dekadence listov po moralni plati. Dejstvo, da slovenski list v zdomstvu obstaja že neprenehoma osemdeset let, je ne samo dokaz njegove življenjskosti, temveč tudi narodne zavednosti naročnikov. Ta je danes kronana še z rekordom, da vzdržuje **„najstarejši slovenski časopis na svetu sploh"**.

Mi vsi slovenski zdomski časnikarji pa samo čestitamo Ameriškemu Slovencu k tej edinstveni važni obletnici v **svobodni Sloveniji** v svetu.

td

RUŠENJE ZAPOVEDI BRATSKE LJUBEZNI

Resna beseda k novi knjigi W. Mucherja

V pričujoči številki zaključimo objavo članka, „Rušenje temeljev slovenske vernosti in narodnosti na Koroškem", ki ga je spisal dr. Rudolf Klinec.

Le kako je mogla taka knjiga izti?

Le kako je mogoče, da je taka knjiga izšla izpod peresa celovškega duhovnika v času, ko se vrši v Celovcu škofijska sinoda, ki si je zastavila za cilj „obnovo v duhu Kristusovem" in ohranitev „najvišjih vrednot človeštva: duha ljubezni do bližnjega in humanitete", in zato pač tudi „bratsko sožitje" med Slovenci in Nemci na Koroškem?

Mucherjeva knjiga, ki hoče zrušiti vrednote, kot so verske, domovinske in narodne tradicije koroških Slovencev, iz katerih so ti črpali velik del svoje duhovne moči in vztrajnosti, ni po svojem bistvu nič drugega, kot pravcata sabotaža sinode, ker hoče onemogočiti „slovenskega partnerja" pri sinodalnem delu za obnovo verskega in nravnega življenja v škofiji. Le kako naj slovenski sinodalci, ranjeni v svojem dostojanstvu, nastopajo na zasedanjih kot „izvoljen rod, kraljevo duhovništvo?" Kako naj čutijo, da veljajo tudi zanje besede vatikanskega koncila: „V Kristusu in Cerkvi ni nikake neenakosti, kar zadeva rod ali narodnost!" (Kons. o Cerkvi, čl. 32).

Škof Köstner je na slovesni otvoritvi sinode, decembra 1970, izjavil, da mora sinoda „poglobiti in poživiti vero, utrditi krščansko upanje in nesebično ljubezen do Boga in do bližnjega". Mucherjeva knjiga pa je v ostrem nasprotju s tem škofovim programom: saj ruši vernost in krščansko upanje med Slovenci in še zlasti zapoved bratske ljubezni in sloge med slovenskimi in nemškimi sodeželani.

Le kako je mogel iziti ta Mucherjev spis v dobi, ko se v duhu ekumenizma gradijo med narodi in veroizpovedmi mostovi spoštovanja, strpnosti in zaupanja? Ko se po naročilu papeža Janeza XXIII. poudarja to, kar narode druži, in ne ono, kar jih razdvaja? Eden glavnih nosilnih stebrov povezanosti s pravoslavnimi Slovani je skupno češčenje sv. Cirila in Metoda. Udarec proti sv. bratoma je udarec na ekumensko gibanje in na versko edinost, saj je pekoča žalitev za vse slovanske narode. Ta žalitev je še zlasti kruta za koroške Slovence, ki jih je škof Slomšek vzgojil v silnem spoštovanju do „teh najimenitnejših krščanskih učiteljev slovenskega naroda", jih povezal v „Bratovščino sv. Cirila in Metoda", katero je s toliko toplino širila prav celovška Družba sv. Mohorja.

Le kako je mogla iziti ta knjiga brez cerkvenega dovoljenja, ko cerkveni zakonik prepoveduje duhovnikom, da bi brez dovoljenja lastnega škofa izdajali knjige tudi zgolj svetne vsebine (kan. 1386, 1), kaj šele spise o verskih zadevah! Pretveza, da ne gre za knjigo, ampak za rokopis, ne drži, kajti kan. 1346, § 2. pravi, da predpisi ne veljajo samo za knjige, temveč „za kakršne koli izdane spise". Sicer tu ne gre za kak krajši dopis, temveč za debelo knjigo 315 strani (I. del str. 154, II. del str. 161)!

Da kanonski predpisi o cerkveni cenzuri še vedno veljajo, nam priča pravkaršnja ukinitev italijanske revije „Il Regno", ki je morala prenehati, ker je kršila te predpise.

Pred sodnim stolom lastne vesti

W. Mucher ne more odpustiti dr. Miklavčiču, da je v „Novi poti" izrazil upanje, da bo celovški škof obsodil njegovo pisanje, ker nasprotuje soglasnemu mnenju vseh avstrijskih škofov, in mu odvzel „vodstvo božje poti pri Gospe Sveti", ker to pomeni „versko in narodno žalitev" slovenskega ljudstva.

Cerkev Gospe Svete je sedež važne župnije, ki zahteva zelo sposobnega in delavnega župnika, je pa tudi zelo obiskovano božjepotno svetišče, kamor so romali ne samo s Koroške in Štajerske, s Kranjskega in Primorskega, temveč tudi s Tirolskega in Salzburškega. Cerkev Gospe Svete, posvečena Marijinemu vnebovzetju, je še posebno draga Slovencem: sv. Modest je zgradil to cerkev, da bi mu služila za slovesna škofovska bogoslužna opravila in za žarišče njegove misijonske dejavnosti in utrjevanja Marijinega češčenja med Slovenci. V tem veličastnem gotskem Marijinem svetišču Slovenci častijo dve dragoceni svetinji: milostni kip Gospe Svete in grob škofa Modesta. Ker pa tud iNemci častijo isti svetinji, je cerkev Gospe Svete kraj, kjer se srečujejo Slovenci in Nemci v isti veri in v istem češčenju, skupna hišo božja, vez medsebojne ljubezni spoštovanja. Ob skupni Materi se vsi čutijo brate, ki jim je tuja vsaka mržnja ali nacionalistična nestrpnost.

Če je kdo, ki bi moral utrjevati vez ljubezni med Slovenci in Nemci, pospeševati strpnost in medsebojno razumevanje, graditi enotnost božjega ljudstva, bi bil pač to predstojnik božje poti pri Gospe Sveti. Toda prav ta predstojnik zanika slovenskim vernikom sleherno domovinsko pravico pri Gospe Sveti in vsako zgodovinsko povezavo s škofom sv. Modestom.

Nesrečni položaj, v katerega je zabredel W. Mucher zaradi svojega protislovenskega delovanja, zahteva, da v vesti in pred Bogom presodi, če ni njegova nadaljnja prisotnost pri Gospe Sveti hudo škodljiva, bodi ker je ovira, če že ne onemogočitev slovenskih romanj h Gospe Sveti, bodi ker stavi krajevnega škofa v izredno tvegan položaj. Njegova nadaljnja prisotnost pri Gospe Sveti bi pomenila neko uradno in oblastveno priznanje njegovih trditev. To pa bi bilo za pristojno cerkveno oblast skrajno neljubo: izgubila bi zelo veliko ne samo pri slovenskih vernikih celovške škofije, temveč tudi pri vsem slovenskem ljudstvu, če že ne tudi v širši mednarodni javnosti.

Msgr. dr. Rudi Klinec

TEKMOVANJE ZBOROV V GORICI

Prve dni septembra je bilo v Gorici Deseto mednarodno tekmovanje pevskih zborov. Razdeljeni so bili v različne kategorije: moški zbori (prijavilo se jih je 16, trije iz inozemstva), ženski zbori (10 prijavljenih, 6 iz inozemstva), mešani zbori (16 prijavljenih, v glavnem iz inozemstva, in zbori folklorne kategorije. Jugoslavijo je na tkemovanju zastopal zbor „Moša Pijade" iz Zagreba, od slovenskih sta bila vpisana zbora „Tone Tomšič" iz Ljubljane in ženski zbor iz Jesenic, pa sta malo pred pričetkom udeležbo odpovedala. Tako iz neznanega vzroka ni bilo na letošnjem tekmovanju nobenega slovenskega zbora ne iz zamejstva ne iz matične domovine.

Cara abierta a los líderes soviéticos

Más de 900 judíos rusos, que dicen representar a 3.000 miembros de sus familias, dirigieron una carta abierta a los líderes soviéticos y a las Naciones Unidas en la que piden permiso para emigrar a Israel.

La petición, que se hizo circular entre los corresponsales extranjeros, es probablemente el mayor esfuerzo de la reciente campaña de los judíos rusos para salir de la Unión Soviética.

El documento solicita a los líderes del Kremlin que revisen su política de emigración y agrega: "Todos los judíos que lo desean deberán recibir las garantías de emigración de acuerdo con la Declaración Universal de los Derechos del Hombre, las Naciones Unidas y a la Constitución de la Unión Soviética".

La Unión Soviética hasta ahora no solo ha estado impidiendo la salida de judíos, sino que ha realizado contra ellos numerosas persecuciones.

Odprto pismo sovjetskim veljakom

Več kot devetsto ruskih Judov, ki pravijo da predstavljajo nad 3000 članov svojih družin je naslovilo odprto pismo sovjetskim oblastnikom in tudi Združenim narodom, v katerem prosijo dovoljenje, da bi se lahko izselili v Izrael.

Prošnja, ki je bila poslana tujim dopisnikom v Moskvi, je verjetno največji napor, sedanjih prizadevanj ruskih Judov, da bi smeli oditi iz Sovjetske Zveze.

Dokument zahteva od kremeljskih vodij, naj spremenijo svojo emigracijsko politiko, potem pa dostavlja: „Vsi Judje, ki to želijo, bi morali dobiti garancije za emigracijo, v skladu z Vesoljno deklaracijo človeških pravic Združenih narodov, in kot piše ustava Sovjetske zveze."

Sovjetska zveza namreč doslej ne le, da ni pustila izselitve Judov, marveč je proti njim naperjala številna preganjanja.

Ob smrti plemenitega škofa

Umrl je v Rimu 26. avgusta bivši tržaški in koperski nadškof dr. Alojzij Fogar.

„Smrt nadškofa Fogarja," piše „Katoliški Glas", „je globoko odjeknila na Tržaškem in Goriškem. Zamejski Slovenci se hvaležno klanjamo spominu tega izrednega cerkvenega kneza, ki je neomajno stal ob strani slovenski manjšini v Julijski krajini v njeni najbolj temni uri zgodovine fašističnega zatiranja. Zaradi zvestobe svoji nadpastirski službi, ki mu je nakladala dolžnost spoštovati naravne pravice slovenskih in hrvaških vernikov, je moral do dna izpiti kupo sramotenja, obrekovanja in vsakovrstnega pritiska. Kakor je kot žrtev povojnih razmer odstopil njegov prednik dr. Andrej Karlin, tako se je tudi nadškof Fogar umaknil s škofovskega sedeža sv. Justa in odšel v Rim, kjer je v senci nepriznanja, a v neprestanih delih človekoljubja in dobrodelnosti preživel celih 35 let!

„Čeprav mu je rimska javnost, cerkvena in civilna izkazovala iskreno spoštovanje, se je v globini svoje duše čutil pregnanca, nasilno iztrganega iz rodne dežele, iz Gorice in Trsta. Njegovo srce je ostalo na Primorskem, za vse je vedel, kar se je godilo pri nas, vsem je sledil z očetovsko dobrohotnostjo. Kdor je imel srečo, da ga je obiskal v Rimu, je z ganotjem čutil žar njegove ljubezni."

—

Pogreb velikega pokojnika je bil 28. avgusta v Rimu. Pogrebni obred je bil v veličastni lateranski baziliki sv. Janeza, kjer je nadškof več let skrbel za nekatere zadeve lateranskega kapitlja. Njegovo krsto so položili na tla v velikem prezbiteriju. Ob njej sta stala dva preprosta venca in velika goreča sveča. V velikem prezbiteriju so prisostvovali maši pokojnikovi sorodniki, člani lateranskega kapitlja, duhovniki, redovnice in vrsta prijateljev, med temi le malo Slovencev: dve šolski sestri iz Via dei Colli, dr. Lojze Škerl, Pavletič in dr. Teofil Simčič iz Trsta. Odsotnost naših ljudi je pripisati počitniški dobi, ki je bila v mestu izredno vroča.

Slovesno pogrebno mašo je pri papeževem oltarju (glavni oltar) opravil škof, kardinalov vikar za baziliko. Somaševali so: tržaški škof Santin, goriški nadškof Cocolin, goriški monsignorji Bavdaž, Fani in Velci ter hrvaški kanonik v Lateranu.

Pogrebni obred je opravil kardinal Dell' Acqua, papežev vikar za rimsko škofijo, ki se je poslovil od pokojnika vidno ginjen. V govoru je poudaril, da je bil nadškof Fogar svet in vzoren duhovnik, zvest svojemu škofovskemu poklicu tudi v težkih trenutkih, vdan volji božji. Veliko je trpel, a ni tožil, trpel je tiho, kot znajo trpeti za Cerkev le velike osebnosti. Vedno nasmejan in vljuden, ponižen in pripravljen na vsako žrtev.

—

Dr. Alojzij Fogar se je rodil v Pevmi pri Gorici v furlanski družini 27. januarja 1882. Študiral je na nemški gimnaziji v Gorici, pozneje pri benediktincih v Meranu, bogoslovne vede pa na vseučilišču v Innsbrucku. V duhovnika ga je posvetil briksenski nadškof dr. Alteneisen 28. julija 1907. Nato je leto dni študiral na Gregorjanski univerzi v Rimu. A odpoklican je bil v Gorico in svoje študije je mogel zaključiti komaj med vojno. 16. maja 1917 je v Innsbrucku dosegel doktorat iz bogoslovja.

V Gorici je pred prvo svetovno vojno in nekaj let za njo imel različne službe. Bil je prefekt v malem semenišču, prof. dogmatike v bogoslovju, katehet na gimnaziji. Dijakom je ostal v neizbrisnem spominu. Med vojno je zapustil Gorico in med goriškimi begunci je veliko dobrega storil pri njihovem oskrbovanju. Po vojni je pa postal tajnik goriškega nadškofa Sedeja, profesor cerkvene zgodovine in spiritual v bogoslovju. Postal je istočasno tudi duša vsega katoliškega življenja in delovanja med italijanskimi verniki. Ustanovil je kmalu po vojni italijanski mladinski krožek, v katerega se je vključilo na stotine mladeničev. Organiziral je tudi prenos svetogorske Matere božje iz Ljubljane v Gorico in vrnitev iste podobe končno na Sveto goro.

Leta 1923, 9. julija, je sveti oče Pij XI. imenoval dr. Fogarja za novega tržaško-koprskega nadškofa. Nadškof Sedej mu je 14. oktobra v goriški stolnici podelil škofovsko posvečenje.

Ko je spomladi 1924 zasedel nadpastirsko službo v Trstu je bil prepričan, da imajo v Cerkvi vse narodnosti iste pravice. V svoji gorečnosti je želel postati most med italijansko in slovensko duhovščino, kakor tudi med obojnimi verniki. Gotovo ni slutil kakšna razočaranja in težave ga čakajo na tej poti.

„Katoliški Glas" piše o škofovem delovanju v tisti dobi: „Škof Fogar je s svojo dobroto in razgledanostjo zaoral zelo na globoko. Zajel je zlasti mladino, okrepil Katoliško akcijo, ustanovil več novih župnij." Sprejel je pod zaščito preganjane duhovnike in zagovarjal pravice vernikov do verskega pouka v materinem jeziku. Težave so se kopičile. Krivice naraščale.

Ko je fašistična politična oblast zahtevala naj odpravi uporabo slovenskega jezika v cerkvi, pri verouku v šolah in pri srečanjih duhovnikov z verniki zunaj cerkve, je škof odločno protestiral in je februarja leta 1932 odhitel v Rim. Predvsem je poročal svetemu očetu, ki mu je ohrabrilno rekel: „Vlade preidejo, narodi ostanejo." Na-

(Nad. na 2. str.)

BREŽNJEV IN TITO

OBISK V BEOGRADU

Za ta teden je bil napovedan obisk sovjetskega partijskega šefa Brežnjeva v Beogradu. Obisku so dali izven uradni značaj, da Brežnjevu in Titu ne bo treba po koncu razgovorov izdati javnega poročila in ne enemu ne drugemu imeti bodisi časnikarske konferenec ali drugih javnih nastopov.

Brežnjev je imel na programu en dan razgovorov s Titom v Beogradu, nato pa skupaj z njim odhod v 130 km oddaljeno mestece Karadjordjevo, kjer naj bi predvidoma ostala oba komunistična diktatorja tri dni.

Brežnjev kot šef sovjetske partije sedaj prvič prihaja v Titovo Jugoslavijo. Diplomatski krogi v Beogradu in drugih evropskih prestolnicah trdijo, da namerava Tito zahtevati od Brežnjeva, naj se ZSSR več ne vmešava v notranje zadeve njegove komunistične Jugoslavije, če hoče, da bo Beograd po svoje skušal omejiti naraščanje kitajskega vpliva na Balkanu.

Isti diplomatski krogi pa tudi menijo, da bo morda Brežnjev izkoristil svoj obisk v Titovi Jugoslaviji prav za še večji sovjetski pritisk na starega maršala in mu zagrozil, da mora njegova partija in jugoslovanska država bolj vskladiti svojo zunanjo politiko z moskovsko politiko, sicer da bo ob priliki spet postopal po načelih svoje doktrine o omejeni suverenosti komunističnih držav. V prvi vrsti da gre Brežnjevu za Titov pristanek na sovjetsko politiko proti komunistični Kitajski.

Titova Jugoslavija in Maocetungova Kitajska sta lansko leto izmenjali veleposlanika ter se med obema razvija precejšnja trgovina. Po nepotrjenih poročilih bi še letos Čuenlaj obiskal Titovo Jugoslavijo, ustavil pa se bo tudi v Romuniji in Albaniji. Kot protiutež tej kitajski diplomatski ofenzivi na Balkanu je Moskva pred nekaj tedni že sklicala posebno konferenco vodij satelitov, katere pa se nista udeležila ne Tito ne Ceaucescu.

Istočasno so imele sile Varšavskega pakta manevre ob jugoslovanskih mejah, toda sovjetski oddelki se teh manevrov v Bolgariji niso udeležili, da je Brežnjev za to uslugo dobil od Tita povabilo za obisk v Beograd.

Kljub obisku Brežnjeva v Beogradu pa Moskva ni prepovedala jugoslovanskim stalinistom in drugim komunističnim protititovskim elementom v Moskvi radijskih napadov na Tita in njegovo partijo. Prav tako Moskva ni prekinila svojih stikov z nekaterimi ustaškimi elementi v Zahodni Evropi, zlasti s skupino okoli dr. Jelića, ki se zavzemajo za ustanovitev tudi komunistične hrvaške republike, samo da bi Jugoslavijo na kakršenkoli način razbili.

Anglija spet na Bližnji vzhod

RAZGOVORI V KAIRU

V zamotan položaj na Bližnjem vzhodu se je sedaj aktivno vmešala Anglija. Opazovalci menijo, da je to storila v dogovoru z Washingtonom, toda kot velesila, ki je trenutno najmanj prizadeta na vzhodnem Sredozemlju.

Britanski zunanji minister Alec Douglas-Home je minuli teden priletel v Kairo ter je imel z egipčanskim zunanjim ministrom Riadom dolge razgovore o položaju.

Po poročilih iz Kaira je Riad izjavil Homu, naj Anglija prevzame vlogo posredovalca v arabsko-izraelskem sporu, ker da ZDA trdovratno ostajajo zaveznice Izraela tèr da že več kot dva meseca niso napravile nobenega diplomatskega koraka.

Egipt se je sedaj obrnil na Anglijo tudi zato, da bi ta angažirala tudi druge zahodnoevropske sile, da bi vplivale na Washington. Home je Riadu podal, da je Anglija sicer pripravljena zastaviti svoje diplomatske spretnosti za ureditev razmer na Bližnjem vzhodu, da pa naj Kairo to zahteva tudi od Moskve. Home je Riadu tudi izjavil, da Anglija še vedno smatra ameriške mirovne poskuse za pozitivne in da „preveč kuharjev navadno prismodi jed.“

Home je bil sedaj prvi britanski zunanji minister, ki je bil na obisku v Kairu po znani sueški krizi leta 1956, ko se je morala Anglija umakniti s tega področja. Izboljšanje odnosov med Londonom in Kairom se kaže tudi v podpisu sproazuma med Home-om in egipčanskim gospodarskim ministrom Marzebanom, po katerem bo sedaj Egipt plačal Angliji dva milijona funtov šterlingov kot odškodnino za britanske posesti v Egiptu, ki jih je bil podržavil bivši egipčanski diktator Nasser.

Mednarodni teden

Britanski ministrski predsednik Heath je izjavil, da naj bi se po britanskem včlanjenju v SET sklicala zahodnoevropska vrhunska konerenca, na kateri naj bi se dogovorili o skupni zunanji, obrambni, gospodarski in finančni politiki.

Ker se v dnu srca boji sleherne svobode, je čilski marksistični diktator Allende ukazal zapreti ameriško tiskovno agencijo United Press International. Allendejevemu režimu nasprotni El Mercurio je zapisal, da je Allende s tem zadal Čilu hud prestižni udarec, režimski časopis La Nación pa je ta Allendejev korak označil za „narodni ponos.“

U Thant, sedanji glavni tajnik ZN, je objavil, da bo Organizacija ZN v najkrajšem času finančno propadla, če države članice ne bodo poravnale svojih večletnih članskih zaostankov. Istočasno je objavil, da po poteku njegovega tajnikovanja prihodnjega decembra ne bo pod nobenim pogojem pristal na ponovno izvolitev na to mesto.

Uporniška vlada Vzhodnega Pakistana, ki deluje v Indiji, namerava poslati svojo delegacijo na zasedanje Glavne skupščine ZN. Dvomijo, da bi mogla govoriti na zasedanju, toda njen namen je poskušati opozoriti članice ZN na razmere, ki vladajo v Vzhodnem Pakistanu. Dasi Indija podpira vzhodnopakistanske upornike, pa doslej še ni hotela priznati Vzhodnega Pakistana kot neodvisno državo.

ZDA niso podlegle mednarodnemu pritisku, da bi že sedaj ukinile deset odstotno carino na uvoz. Prav tako doslej niso razvrednotile dolarja. Svetovni finančniki se pripravljajo na veliko mednarodno finančno konferenco, na kateri naj bi znova spravili v red razrvan finančni sistem svobodnega sveta.

Sestanek pri Jalti

Zgodovina se ponavlja, so izjavljali nekateri politični opazovalci, ko sta se minuli teden sestala bizu Jalte sovjetski partijski šef Brežnjev in zahodnonemški socialistični kancler Brandt.

Niso sedaj prišli na Jalto sicer stari zavezniki iz druge svetovne vojne, temveč sta se sestala dva bivša sovražnika: Nemčija in ZSSSR. Gre namreč za predmet razgovorov med obema veljakoma, ki bodo imeli lahko prav tako resne posledice na Zahodno Evropo, kakor so jih imeli jaltski razgovori pred četrt stoletja za Vzhodno Evropo. Socialist Brand namreč vsled svoje politike „odprtja na vzhod“ nikakor ne more prepričati poznavalcev sovjetske politike, da njegova stranpota ne bi bila nevarna odnosno da bi bila koristna za svobodni svet.

Poročila o razgovorih so bila nabita običajnih fraz o problemih evropske varnosti, o zmanjšanju oboroženih sil v Evropi, o utrjevanju miru i.pd.

V Zahodni Evropi se je že med Brandtovim bivanjem v ZSSR, zlasti pa še po njegovi vrnitvi v Bonn, veliko govorilo in pisalo o nevarnostih njegove politike ter so se oglasili tudi nekateri visoki državniki, ki so kritizirali njegovo potovanje. Padajo očitki, da je Brand šel mimo zahodnonemških zaveznikov v Moskvo.

Brandt je bil vsled tega prisiljen osebno pisati predsednikom Nixonu, Pompidouju in Heathu in jim razložiti vsebino svojih razgovorov z Brežnjevom. Brandtov tiskovni referent Ahlers je časnikarjem izjavil, da je Brandt odšel v Moskvo „kot Evropejec in kot član Zahodne zaveze.“ Zahodnonemško zunanje ministrstvo je posebej poročalo o Brandtovih razgovorih tudi vsem zahodnim poslanikom v Bannu.

OB SMRTI PLEMENITEGA ŠKOFA

(Nad. s 1. str.)

to je bil sprejet pri Mussoliniju. Ko mu je škof popisal tragedijo slovanskih vernikov v svoji škofiji, je vladni načelnik zamahnil z roko rekoč: „Slovani? Čez dvajset let bodo vsi asimilirani!“ Vendar je po tem odgovoru dal navodila naj oblastva ne silijo staršev, da bi zahtevali za svoje otroke verouk v cerkvi v italijanskem jeziku.

A borba proti škofu Fogarju se je nadaljevala.

Začeli so časnikarski strupeni napadi, da bi tako ustvarili ljudsko mnenje proti škofu.

Ko je l. 1934 odklonil blagoslovitev spomenika Oberdana, je fašistično glasilo napisalo: „Politika msgr. Fogarja vsemu lahko služi, ne pa pristnim koristim rimsko-katoliške Cerkve!“ — „Slovenski agitatorji lahko računajo na brezpogojno oporo dr. Fogarja!“ — „Mons. Fogar je zlobni nasprotnik političnih oblasti italijanske države!... Nevzdržen je njegov položaj v Trstu! ... Ena sama je rešitev: Naj gre!“

Sovraštvo proti škofu je naraščalo, posebno odkar je prišel v Trst prefekt Carlo Tiengo, kateri je kot goriški prefekt že izsilil odstop škofa Sedeja.

Škofa Fogarja niso več vabili na nobeno javno proslavo, ovirali so ga tudi pri njegovih nadpastirskih dolžnostih: Ko je birmoval v koprski stolnici, so uprizorili težke izgrede. Najhuje je pa bilo maja l. 1936, ko je Tiengo prepovedal slovensko službo božjo v petih tržaških župnijah.

Sv. stolica je pri vladi protestirala in zahtevala, naj se zopet vpelje raba slovenskega jezika v tržaških cerkvah. A spor se je zaključil z neko vrsto tihega sporazuma, na podlagi katerega je vlada pristala, da se v cerkvah spet uvede slovenščina, iz Trsta pa naj bi odšla škof in prefekt.

In tako se je pod silo političnih kritičnih razmer odpovedal škofijski stolici sv. Justa in Nazarja že tretji tržaški škof.

Za škofom Andrejem Karlinom in škofom A. Bartolomasijem je dne 31. oktobra l. 1936 tudi dr. Alojzij Fogar zapustil Trst in odšel v „pregnanstvo“ v Rim kot naslovni škof mesta Patrasa v Grčiji.

Življenje škofa Fogarja v Rimu je potekalo na videz mirno, čeprav je moral notranje zelo trpeti. Udarec, ki ga je nepričakovano zadel v najboljši dobi moške ustvarjalnosti, sredi plemenitega in težkega dela za Cerkev in narod, mu je zadal globoko rano, ki se ni mogla nikoli zaceliti.

Hudo je bilo njegovo življenje zlasti prva leta, a v svojem trpljenju je bil heroj, v odpuščanju velikodušen. Prva leta v Rimu je pomagal v dušnem pastirstvu, birmoval, pridigoval po raznih rimskih cerkvah. Pozneje je postal član lateranskega kapitlja in vršil vestno vse, kar mu je bilo poverjeno pri Sv. sedežu. Imel je pa svoja pota, ki jih ni rad odkrival: obiskoval je z veliko ljubeznijo bolnike v soseščini, najraje mlade ljudi, zlasti študente revnih družin.

Prva leta svojega „pregnanstva“ je imel veliko obiskov. Vesel je bil posebno Goričanov in Tržačanov. Zasledoval je z vnemo vse, kar se je godilo na domačih tleh. Rad je pomagal v številnih zapletenih zadevah ljudem, ki so bili preganjani. Posredoval je neutrudno pri državnih in cerkvenih oblasteh največkrat z uspehom. Imel je tudi veliko prisrčnih prijateljev na Tirolskem, ki so ga pogosto obiskovali, pa tudi sam je marsikatero poletje preživel med njimi.

Njegov dom je bil vsakomur odprt. Imel je sugestivno moč do ljudi. Čeprav je zaradi svoje aristokratske pojave spravil marsikoga v prvem trenutku v zadrego, je s svojo ljubeznivostjo kmalu dosegel zaupno domačnost.

Domače ozračje je tudi sam hotel. Večkrat je poudarjal, da sta mu služabnik Nino, Tržačan, in gospodinja Pepca iz Domberga na Vipavskem v veliko življenjsko pomoč. Rekel je: „Človek potrebuje ljubezni sočloveka, tudi če je človek škof, to velja.“

—

Na Campo Verano leži danes truplo tega velikega in plemenitega cerkvenega kneza, kateremu moramo tudi Slovenci izreči svojo prisrčno zahvalo.

Vesela družba je velik dar božji, če je seveda poštena in dostojna.

Anton Martin Slomšek

Iz življenja in dogajanja v Argentini

NAPOVEDI V VIHARJU

Kot je vlada že pred časom obljubila, je sredi septembra predsednik objavil datum, kdaj bodo sklicane bodoče volitve, prve in odločilne, odkar je leta 1966 prevzela oblast vojaška vlada. V petek, 17. t. m. je general Aleksander Lanusse, potem, ko je imel daljšo sejo z vrhovnima poveljnikoma mornarice in letalstva, je napovedal, da bodo volitve 25. marca leta 1973. Uradno bodo sklicane oktobra prihodnjega leta, vojaška vlada pa bo predala oblast ustavno izvoljenim možem na narodni praznik 25. maja 1973.

Napoved je bila izdana sredi političnega, sindikalnega, in zlasti gospodarskega viharja. Politične struje so že dalj časa pritiskale na vlado, naj objavi rok volitev, ki naj bi bil seveda čim krajši. Logično da so sedaj voditelji političnih strank izrazili svoje zadovoljstvo, čeprav so nekoliko „pojamrali“, češ, da bi bil rok lahko krajši. Skrbi jih seveda tudi, če bo sedanja vlada toliko stabilna, da bo državo pripeljala srečno in zadovoljno (to je brez kakega udara) do volitev.

Z napovedjo je tudi zglajena pot do koalicijske vlade, ki si jo vodilni vojaški krogi želijo. Če bo do koalicijske vlade prišlo, že napovedujejo padec nekaterih ministrov, med njimi pravosodnega, obrambnega, finančnega in vzgojnega. Vendar je vse še precej dvomljivo. Stranke se zaenkrat nočejo povezati z vojaško vlado v trenutku, ko se ta bije v obupni gospodarski krizi.

Ta kriza je najbolj vidna v porazni devizni bilanci. Proti koncu preteklega tedna, ko je uradni kurz dolarja bil $ 5, je na črni borzi dolar skočil na 7.80, kar je najvišja točka, ki je bila kdaj dosežena. Tedaj je Centralna banka odločila menjalni delopust, medtem ko je vlada izvedla preiskavo v „dolarskih manevrih“. Že v petek 17. je vlada objavila, da bo odslej naprej v državi dvojni menjalni sistem: trgovski in finančni. Že v ponedeljek, ko je nov sistem pričel delovati, je bila vidna bistvena razlika. V trgovskem menjalnem sistemu, ki ga aplicirajo na uvozno izvozne operacije, je dolar ostal na 5 pesov. Na finančni borzi pa je uradno poskočil na 7.45 medtem ko je na črni borzi logično padel in sicer na 7.10. Medtem pa je glavna ekonomska konfederacija objavila, da, medtem ko je tuja inverzija znašala v zadnjih 12. mesecih 10 milijonov dolarjev, so tuje družbe v konceptu dobička, pristojbnin idr. v istem roku dvignile iz države 330 milijonov dolarjev.

V tej katastrofalni sliki pa delavstvo nemirno gleda „kam to leze, kam to gre“. CGT in njen glavni tajnik Rucci pa so napovedali za sredo, 29. splošno stavko v protest proti nizkim povišicam itd. Čeprav je delavstvo res nezadovoljno, je vendar ta stavka bolj političnega značaja. Zlasti pa se mora Rucci izkazati po polomiji, ki jo je doživel pred tedni, ko mu je spodletela napovedana stavka.

Sredi teh sunkov in padavin, ki predstavljajo pravi vihar, se vlada počasi in previdno suče. Njena politika bi bila še kar smotrna, če ne bi bilo toliko gospodarskih polomij. Odkar namreč ni ekonomskega ministrstva, ki bi osredotočilo in vodilo celotno gospodarsko politiko. In v tem, kakor v ostalem, je znano, da je boljša najslabša politika, kot pa nobena.

Odlični vzgojitelj Amerike

Slovenec dobil priznanje

FYI (For Your Information), uradno glasilo državne univerze v Kentu, Ohio, poroča v izdaji z dne 23. avgusta tudi naslednje:

„Sedem naših profesorjev je dobilo vsenarodno priznanje. Izbrani so namreč bili za vključitev v publikaciji, OUTSTANDING EDUCATORS OF AMERICA (Odlični vzgojitelji Amerike) 1971... V knjigi bodo objavljeni življenjepisi zmagovalcev. Vsaka univerza ali kolegij v državi imenuje po nekaj svojih profesorjev, ki v največji meri dosegajo naslednja merila: predavateljske zmožnosti v razredu, doprinos k raziskovanjem, administrativne sposobnosti, delo za skupnost in poklicni ugled.“

Kentska univerza je med navečjimi v Združenih državah, sa na njej poučuje nad tisoč profesorev. Od več kot tisoč jih je bilo za zgornje priznane po zgoraj omenjenih merilih izbranih in po vsenarodni komisiji potrjenih sedem. Eden iz te sedmorice naboljših je slovenski profesar sociologije dr. Edi Gobec. Univerza ga smatra za enega svojih najboljših predavateljev. Naš slovenski profesor je poleg več del v slovenščini tudi avtor sedem knjig in monografij v angleščini in številnih razprav v strokovnih žurnalih in enciklopedijah. Je glavni urednik znanstvene serije pri Cleveland Soceity for the Blind (druge največe ustanove za slepe v Ameriki) in sourednik mednarodne sociološke revije, The Internatinal Journal of Contemporary Sociology, ter član uredniškega odbora revij Indian Sociological Bulletin in Revista Internacional de Sociología. Poleg tega je ustanovitelj in ravnatelj ustanove Slovenian Research Center of America, Inc., glavni tanik založbe EURAM Books in drugi podpredsednik mednarodne organizacije D. T. K., The International Social Science Honor Society, ki ima društva v 86 državah. Izvoljen je bil tudi v Narodni register prominentnih Amerikancev in predsednik Nixon ga je svoječasno poprosil za nasvet v pogledu svoje administracije. Rojak Gobec zdaj pripravlja svojo osmo angleško knjigo, v kateri bo opisal znamenite in izredno uspešne Slovence po vsem svetu.

Profesorju Ediju Gobcu k njegovem novemu uspehu čestitamo, in mu želimo naj bi še naprej, kot doslej, širil slavo slovenskega imena po svetu.

Goriška in Primorska

ŠTUDIJSKI DNEVI V DRAGI

V začetki septembra so bili v Dragi študijski dnevi, ki jih že vrsto let prireja Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta. Udeležili so se jih starejši in mlajši izobraženci iz Tržaške, Goriške, Koroške, pa tudi Slovenije.

Na teh dnevih so letos predavali dr. Jože Velikonja o problemih in perspektivah slovenskih jeder v Ameriki; deželni poslanec dr. Štoka o načinu postopanja večinskega naroda z manjšinsko narodno skupnostjo; primarij dr. Jurij Zalokar je analiziral psihološka sredstva in načine, ki se jih večine poslužujejo pri zatiranju manjšin; o najnovejših ustavnih spremembah v Jugoslaviji je govoril univerzitetni profesor iz Ljubljane dr. Kušelj; podrobnejši prikaz do sedaj predlaganih osnutkov nove ustave republike Slovenije je podal univ. prof. dr. Murko prav tako iz Ljubljane; sklepno predavanje pa je imel dr. Ludvik Vrtačič z univerze v Friburgu (Švica) in sicer na temo „Kritične pripombe k ustavnim spremembam v Jugoslaviji“.

Ob tej priliki je v založbi Mladika iz Trsta izšla tudi 200 strani obsegajoča knjiga, ki pod naslovom „Slovensko usodo krojimo vsi“ prinaša referate in koreferate, ki so bili podani na študijskih dneh v Dragi leta 1969 in 1970.

RUDNIK V KOČEVJU OPUŠČAJO

Kočevski rudarji so se končno le odločili, da bodo po opustitvi rudnika začeli izdelovati prikolice in proizvode za gradbeno mehanizacijo. Ljubljanska banka je odobrila kredit v višini 26 milijonov din, republiški sklad bo prispeval 20 milijonov, rudnik 10 milijonov, 6 pa kočevska kovinska industrija ITAS, katere del bodo postali rudarji, ko bodo po enem letu in pol prenehali s kopanjem premoga. Do konca 1972 bodo preuredili s krediti tudi rudniške objekte in seveda prevzgojili rudarje v kovinarje.

Novice iz Slovenije

LJUBLJANA — Ljubljanski oktet Gallus je v avgustu nastopil na Madžarskem na prireditvah z mednarodno udeležbo „Savaria". Takoj po prihodu 19. avgusta je oktet pel v Monoštru, kjer živi močna slovenska etnična skupina. Poleg Gallusovih skladb je oktet izvajal tudi slovensko in jugoslovansko pesem. Ploskanja in navdušenja je bilo veliko. Na madžarski narodni praznik 20. avgusta, ko se spominjajo Madžari svojega prvega kralja sv. Štefana, ustanovitelja države in njenega patrona, je oktet nastopil na eni osrednjih kulturnih prireditev „Savarie'. Naslednji nastop je imel v Jak-u v najstarejši srednjeveški cerkvi jugovzhodne Madžarske. V tem monumentalnem spomeniku je oktet Gallus sodeloval na dveh koncertih cerkvene glasbe s programom renesančnih Gallusovih, Palestrinovih in Lassovih motetov.

Zadnji koncert je imel oktet v Sarvaru, v častitljivem gradiču z odlično obnovljeno viteško dvorano, v kateri je restavracija fresk iz 17. in 18. stoletja morala stati veliko denarja. To je bilo tretje, kljub monumentalnosti cerkvene ladje v Jaku, najprimernejše okolje za oktetovo pesem. Zapeli so je pod postikanim stropom, na katerem je bila upodobljena bitka pri Sisku.

RIBNICA. — V Ribnici imajo svojo lastno „črkarsko pravdo", ki „divja" že dva mesece. Vprašanje je ali se prav piše Ribenčan, Ribničan, ali celo Ribn'čan. Pravde se udeležujejo skoro vsi občani, celo slavisti. Trenutno so v ofenzivi pristaši Ribn'čana, ki so na napisni tabli gostilne Ribenčan prečrtali s črno barvo črko e in postavili za črko „n" znak ' za polglasni „e".

MARIBOR — Vodstvo narodnega gledališča v Mariboru je za sezono 1971/72 objavilo dramski repertoar. Na velikem odru bodo prikazana dela: A. T. Linhart „Ta veseli dan ali Matiček se ženi", Karl Zuckmayer „Stotnik iz Koepenicka", Maksim Gorki „Na dnu", Pavel Kohout „Avgust, avgust, avgust", Žarko Petan „Raj ni razprodan ali reforma v paradižu," F. G. Lorca „Svatba krvi".

Na mladinskem odru bodo odigrali delo Pavla Golia „Jurček", za mali oder pa so izbrali naslednja avtorja: Strindberg — Duerrenmatt — „Play Strindberg" in S. Beckett — „Poslednji trak", med tem ko bo v okviru izobraževalnih večerov za šole na programu Prešernov recital v priredbi I. Kamenika.

V drami so za prihodnjo sezono angažirani nekateri tuji režiserji, med njimi Poljak Macie Prus in Srb Zlatko Radković iz Beograda. Tudi med scenografi najdemo poljska in srbska imena.

LJUBLJANA — Presenetljivo povečanje turističnega prometa v juliju vzbuja spričo manj uspešnega razvoja v prejšnjih mesecih razumljivo pozornost ne le v Sloveniji, ki izkazuje največji vzpon, ampak tudi v Črni gori in Hrvatski, kjer prav tako zaznamujejo ugodnejše rezultate. O vzrokih tega nenadnega vzpona je mnogo ugibanj in tolmačenj, ki se sklicujejo ne le na lepo vreme, ampak tudi na vznemirjenje med evropskimi turisti zaradi vesti o pojavu kolere v Španiji, kar je deloma preusmerilo tok mednarodnega turizma.

Poročila zlasti poudarjajo julijski turistični rekord Slovenije, ki je v tem mesecu zabeležila, kakor je znano, za 50 odstotkov večji promet kakor lani. Za toliko je bilo letos v juliju več prenočitev tako domačih gostov kakor tudi inozemcev, skupno pa jih je bilo 773.000.

Po tem julijskem uspehu je sedaj sedemmesečni rezultat naslednji: Slovenija zaznamuje za 7 mesecev povečanje števila prenočitev nasproti lanskemu letu za 26 odstotkov (za 26 odstotkov tudi pri tujih gostih), Črna gora za 25 odstotkov (pri tujih gostih za 20 odstotkov), Hrvatska za 13 odstotkov (pri tujih za 16 odstotkov), Makedonija za 21 odstotkov (pri tujih gostih za 16 odstotkov), Bosna in Hercegovina za 7 odstotkov (pri tujih za 10 odstotkov) in Srbija za 3 odstotke (pri tujih za 1 odstotek).

Umrli so od 25. do 28. avgusta:

LJUBLJANA: Frančiška Poljanšek roj. Žabkar, Angela Kravos roj. r. Lombar prof. v p., Ivan Podlipnik tekstilni m. v p., Ljudmila Kozjek r. Zupan, Anton Zalar up., Angela Hojker r. Kračun, Ludvik Korošec up., Katarina Mežnarek r. Kovač, Pavla Kunc r. Berbuč, Elca Šubic r. Jelačin.

RAZNI KRAJI: Apolonija Potočnik, Škofja Loka; Ciril Pograjc v. gradbeni tehnik, Celje; Štefka Regvat r. Bračič (86), Pilštanj; Peter Laznik, Vič; Frančiška Trtnik (79), Vevče; Marjan Gustinčič, Nova Gorica; Marija Krmelj r. Mravlja, Škoja Loka; Anton Grum pos. (83), Dravlje; Janko Kutnar, Dravlje.

Slovenci v Argentini

Osebne novice

Krst. V nedeljo, 12. t. m., je bila krščena v Slovenski kapeli Helena Marta Žakelj, hči inž. Jožeta in ge, Jožejke roj. Debeljak. Botrovala sta gdč. Lada Remec in Janko Žakelj. Krstil pa je g. dr. Alojzij Starc. Čestitamo.

SAN MARTIN

Liga Žena-mati

Na sestanku Liga Žena-mati, dne 16. septembra t. l. smo končali debato: „Kakšna je naša in argentinska mladina."

Sestanka se je udeležilo izredno veliko deklet in gospa. Povabljen je bil tudi župnik Jure Rode, ki je dober poznavalec in prijatelj naše mladine.

Naš prihodnji sestanek bo za okroglo mizo dne 21. oktobra, ki ga bo vodil č. g. Jure Rode in sicer: „Katoličan v zmedi sedanjega časa."

Natečaj najlepših narodnih motivov — posnetih na slovenskem ljudskem taboru 17. oktobra: Prva nagrada: Pomlad v Vrbi (stenska fotografija — mural). Pogoji in nagrade natečaja bodo objavljeni v Slomškovem domu. Mnogi diapozitivi in filmi bodo poslani na slovensko Koroško.

Med udeležence v narodnih nošah bo žreb določil lepo stensko sliko v barvah — narodni motiv M. Gasparija.

DRUŠTVENI OGLASNIK

V soboto 25. septembra nam bo slovenski oktet zapel v slovenski radijski oddaji. In sicer tele pesmi: Pri farni cerkvici, Nmav čez izaro, Vasovalec, Mlinar, Žabe in Juhé, pojdmo u Škufice. Oddaja je ob 22. uri na radio **Pueblo.**

Četrti prosvetni večer Zedinjene Slovenije bo v petek, 24. septembra v mali dvorani Slovenske hiše. Predaval bo g. prof. Lojze Horvat o temi: „Gospodarske težave zapada".

Seja učiteljskega sveta bo 29. septembra ob 19,30. Dnevni red: priprava šolske knjige in nadaljevanje razgovora o učnih metodah.

Knjižnica ZS je odprta vsak dan, razen ob sobotah od 15,30 do 20.

SLOVENCI PO SVETU

JURIJ TRUNK — STO IN ENO LETO

Vsi ameriški časopisi, od „New York Timesa" dalje, zlasti pa katoliški, so v začetku septembra mnogo pisali o „najstarejšem duhovniku v Ameriki". Ta duhovnik je naš koroški rojak g. Jurij Trunk, ki živi v mestu San Francisco v Kaliforniji, na obali Tihega oceana.

Za svoj jubilej je g. Trunk prejel število čestitk. Zlasti pa je bil vesel, ko se je pri njem na domu zbralo kar osem slovenskih duhovnikov, med njimi tudi njegov ožji sorojak, koroški župnik Vinko Zaletel.

G. Jurij Trunk se kjub visoki starosti še vedno zelo dobro drži. Še vedno mašuje, tipka na pisalni stroj, gre na kratek sprehod in redno kadi svoje cigare.

K tako lepemu jubileju mu tudi mi čestitamo in mu želimo krepkega zdravja, da bi doživel še mnogo jubilejev.

OBVESTILA

PETEK, 24. SEPTEMBRA 1971:

Zveza slovenskih mater in žena bo imela sestanek ob 16.30 v Slov. hiši.

SOBOTA, 25. septembra 1971:

V Slomškovem domu ob 20: 375 podob in odlomkov iz desetletnega življenja.

Na Pristavi v Castelarju ob 20. predava P. Fajdiga o pomorstvu. Nato barvni zvočni film „Okno na Daljni vzhod."

NEDELJA, 26. septembra 1971:

20. mladinski dan v Slovenski vasi. Sodeluje Planika.

PETEK, 1. oktobra 1971:

V Slovenski hiši igra Razvalina življenja. Prireja SKA — Slovensko gledališče. Režira Nikolaj Jeločnik. Pričetek ob pol devetih.

SOBOTA, 2. oktobra 1971:

V Slovenskem domu v Carapachayu ob 20 čajanka SDO in SFZ.

V Slovenski hiši igra Razvalina življenja. Prireja SKA — Slovensko gledališče. Režira Nikolaj Jeločnik. Pričetek ob pol devetih.

NEDELJA, 3. oktobra 1971:

Deseta velika sanmartinska tombola popoldne ob 15.30.

V Slovenski hiši igra Razvalina življenja. Prireja SKA — Slovensko gledališče. Režira Nikolaj Jeločnik. Pričetek ob šestih.

V Našem domu v San Justo po maši roditeljski sestanek. Govoril bo dr. Krivec: „Pomen slovenskega jezika za nas."

V Slovenski hiši po mladinski maši, ki je ob 9.30 sestanek fantov in deklet.

NEDELJA, 17. oktobra 1971:

Slovenski ljudski tabor v Slomškovem domu. Celodnevno slavje s koncelebrirano sv. mašo. Popoldne nastopi Slomškove šole, pevskih zborov, mladinske godbe in številnih narodnih noš. Zvečer: odrski prikaz zgodovinskih časov in junaškega odpora naših prednikov v dobi turških vpadov.

SOBOTA, 23. oktobra 1971:

Pevski koncert v San Martinu.

NEDELJA, 24. oktobra 1971:

V Slovenski hiši Misijonska proslava z tridejanko: **Gospodova ura.**

SOBOTA, 30. oktobra 1971:

Slavnostna prireditev in večerja v Slovenski hiši v proslavo narodnega praznika 29. oktobra.

Vsak teden ena

SORŠKO POLJE

Simon Jenko

Pozdravljeno bodi,
Sorško polje,
kjer moji očaci
v grobu leže;

kjer zibel je moja
stala nekdaj,
kjer rojstna stoji še
hiša mi zdaj.

Triglava visoko
snežno glavo
še v sinji daljavi
vidi oko;

Pred dvajsetimi leti v "Svobodni Sloveniji"

20. septembra 1951. — Št. 38

TITOVA DEMOKRACIJA

Titovi komunisti se večkrat pobahajo, da so tudi oni demokrati, in sicer pravi „ljudski demokrati". To naj bi potrdila tudi skrinjica pri njihovih „volitvah", ki si jih od časa do časa privoščijo, v katero lahko odvržejo kroglice tisti, ki za vladne kandidate nočejo glasovati. Pri zadnjih takih „volitvah" na Vrhniki je bil seveda enoglasno izvoljen sed. minister Popit, t. j. Benetkov iz Vasi, ki je bil v prejšnjih časih znan kot delomržnež in komunist. K tej enoglasnosti sta precej pripomogla tudi revolver in grožnja. Pa sta se kljub temu našla dva korajžna možaka in sploh nista volila. S tem sta zgrešila za komuniste strašno dejanje. Kmetu Supcu na Vasi so še isto noč pomazali vse stene njegove hiše z napisi: Izdajalec domovine. Petkovšku Janezu v Pavkarjevi dolini pa so isto noč z revolverji streljali v okna ter pobili vse šipe. Taka je v dejanju Titova „demokracija", kakor je vedno bila: nasilje in grožnje.

I. MLADINSKI DAN NA PRISTAVI

SDO in SFZ na Pristavi v Castelarju sta minulo nedeljo pripravili izredno lep svoj I. mladinski dan.

Dež, ki je vso soboto grozil pokvariti tudi nedeljo, je prepodil svež veter iz pampe ter se je nedeljsko jutro prebudilo z umitim obrazom in v bleščečem soncu. Jutranji hlad se je hitro umaknil toploti sončnih žarkov, da si lepše nedelje nismo mogli želeti.

Dekleta in fante obeh mladinskih organizacij na Pristavi so zadnje dni minulega tedna pridno uredili še zadnje malenkosti, da je bila Pristava za mladinski dan pripravljena za izvedbo lepega športnega in kulturnega programa, ki je presenetil vse navzoče.

Ob osmih zjutraj so se začela tekmovanja v odbojki ter so se na igrišču zvrstila moštva iz Adrogueja, Lanusa, Pristave, Ramos Mejije in San Justa. Pokal Matjaža Kunčiča je zasluženo odneslo moštvo Ramos Mejije, moštvo s Pristave pa je presenetilo z napredkom v tej športni panogi.

Ob pol dvanajstih dopoldne je bila sv. maša za pok. mladca Matjaža Kunčiča, ki jo je daroval g. Matija Lamovšek. Pridigo je navezal na stari rimski rek: Mens sana in corpore sano.

Popoldanski spored se je začel z dviganjem argentinske in slovenske zastave na visoki drog sredi Pristave ob spremljavi argentinske in slovenske narodne himne.

Pred številnim občinstvom, ki ga je zlasti poživljalo veliko število mladine iz vseh slovenskih okolišev Velikega Buenos Airesa, so se na tlakovanem igrišču razvrstili: dvanajst parov narodnih noš članic SDO in članov SFZ s Pristave v štirih vrstah ter tri vrste pristavskih naraščajnic in naraščajnikov, pred njimi pa slovenska fant in dekle z zastavama. Iz njihovih mladih grl je zaorila vesela pesem Slovenska smo mladina, nakar se je nadaljnji spored z napovedovanjem Lučke Pavšerjeve razvijal takole:

Pevski zbor Slovenskih mladenk pod vodstvom ge. Anke Savelli-Gaserjeve je doneče zapel tri pesmi: otožno Kje so tiste stezice, upajočo Da b' zveglico imela in poskočno Polka je ukazana. Iskren aplavz občinstva je bil pevovodkinji in pevkam najlepša nagrada.

Rajalna vaja pristavskih naraščajnic, ki jih je prvovrstno izurila Jožica Kopač, je privabila staršem ljubezniv nasmeh na obraz, vaditeljici in deklicam pa še krepek aplavz in odobravanje.

Vrh pa je popoldanski kulturni spored dosegel v treh plesnih nastopih pristavske folklorne skupine dvanajstih parov v narodnih nošah, ki se je prvič predstavila slovenski publiki v Buenos Airesu. Muziko in takt je rajanju natančno dajal s harmoniko Polde Malalan. Rajanje dvanajst deklet in dvanajst fantov v narodnih nošah je bilo tako dovršeno, takt tako natančen in prestopi in gibi mladih plesalcev tako brezhibni, da smo si vsi želeli, da plesa ne bi bilo nikdar konec. Ga. Anka Savelli-Gaser in Jure Ahčin, ki imata zaslugo za organiziranje prvega nastopa te številne folklorne skupine, si nista mogla želeti lepše nagrade za njun trud, kakor sta jo dobila s prizorom, ki se je odigraval pred očmi navzočih. Tudi bučen aplavz prav gotovo ni bil v tolikšno zadoščenje plesalcem in vaditeljem, kakor ravno njihovo lastno zadovoljstvo nad izrednim uspehom, ki so ga želi vsled vztrajnosti in volje na dolgih večernih vajah. Vsi si želimo spet kmalu videti to folklorno skupino na novih uspešnih nastopih.

Za zaključek je Polde Malalan zaigral na harmoniko nežen valček, ki sta ga v veselo odobravanje publike prva zaplesala vaditelja folklorne skupine ga. Anka S. Gaser in Jure Ahčin, nakar se jima je pridružilo še vseh dvanajst parov narodnih noš.

Mladini SDO in SFZ s Pristave moramo čestitati za lepe kulturne užitke popoldanskega programa in za njen vzorno izpeljan I. mladinski dan.

Pristava je bila dobro založena, kakor vedno, z dobrotami, zvečer pa se je vsakdo, ki je hotel, mogel še zavrteti ob zvokih naročenega orkestra.

Skupen nastop vse pristavske mladine za zastavonošami na čelu, na njihovem prvem mladinskem dnevu

Dobrodelni koncert

Zveza slovenskih mater in žena je v zadnjih treh letih zelo delavna organizacija v naši slovenski skupnosti. Udejstvuje se na kulturnem in družabnem področju, predvsem pa na socialnem, kjer z dobrodelno akcijo veliko pripomore k lajšanju težav zlasti bolnikom brez svojcev in vsem, ki so pomoči potrebni. Rade volje pa se članice odzovejo vabilom k sodelovanju pri večjih narodnih in kulturnih prireditvah.

Svoje kulturno in socialno poslanstvo je Zveza lepo združila s prireditvijo dobrodelnega koncerta v soboto 11. tega meseca v Slovenski hiši, na katerem je nastopil Mladinski pevski zbor pod vodstvom gospe Marije Fink-Geržiničeve. Rojaki so se v velikem številu odzvali vabilu Zveze in prihiteli na koncert, katerega čisti dobiček je bil namenjen dobrodelnemu skladu Zveze. Pred vhodom je sprejemala in pozdravljala goste preds. Zveze mater in žena gospa Pavlina Dobovškova. Pred začetkom koncerta je stopila na oder podpredsednica ga. Milka Rezelj-Pezdirc in izrekla zahvalo za udeležbo številnemu občinstvu kakor tudi vsem nastopajočim. Dirigentki je izročila šopek rdečih nageljnov.

V prvem delu je mešani Mladinski zbor izvajal naslednje skladbe: Jakob Petelin-Gallus: In nomine Jesu, Wolfgang Am. Mozart: Ave Maria, Jakob Petelin-Gallus: Confirma hoc Deus, Alojzij Geržinič: Jutro na gori, Johannes Brahms: In steller Nacht, Luigi Cherubini: Die Gesangstunde, kanon, Perluigi da Palestrina: Due canzonette, Gilardo Filardi: Vidala, Ruska narodna: Osamljeno doni zvonček, prir. Pregelj-Geržinič, Emil Adamič: Petnajst let.

V drugem delu se je najprej predstavil dekliški zbor s skladbami: Giovanni Baptista Pergolesi: Tre giorni son che Nina, Silvía Eisenstein: Huaino, Alojzij Geržinič: Zarja, Breda Šček: Letni časi, Matija Tomc. Otroci rajajo, kolo.

Koncert pa je zaključil zopet nastop mešanega zbora, ki je izvajal skladbe: Anton Foerster: Ah, ni li zemljica krasna? Narodna: Kukavca je kukala, harm. Adamič, Prekmurska narodna: Teče mi vodica, prir. Kimovec-Geržinič, Gustav Ipavic: Danici, Benjamin Ipavic: Domovini, Anton Foerster: Ave Marija, iz opere Gorenjski slavček, prir. St. Premrl-St. Geržinič.

Kot solista sta nastopila Marko Fink in Janez Jerebič.

Občinstvo je nagradilo mlade pevce po vsaki skladbi s ploskanjem in odobravanjem. Najbolj pa so navdušile slovenske skladbe, katere so mladi pevci izvajali najbolj doživeto.

Zveza slovenskih mater in žena s tem koncertom lahko zabeleži v svojo kroniko lep uspeh in je želeti, da bi tudi v bodoče tako združevala svojo kulturno in socialno poslanstvo.

Slovenska kulturna akcija
Gledališki odsek

Slovensko gledališče
v Buenos Airesu

Franc Saleški Finžgar

ob stoletnici rojstva

Razvalina življenja 1971

drama v treh dejanjih

Usodobljena dramaturska verzija in režija
NIKOLAJ JELOČNIK

Scenoarhitektura in upodobitev
FRIDO BEZNIK

Svečana predstava bo v petek, 1. oktobra 1971, ob pol devetih zvečer, ponovitvi pa v soboto, 2. oktobra, ob pol devetih, in v nedeljo, 3. oktobra, ob šestih — vselej na odru Slovenske hiše v Buenos Airesu

Predstave so namenjene odraslim

Za dobro voljo

Vzrok

„Kako neslišno se pri tebi vrata zapirajo. Pri nas pa tako škripljejo!"

„Ko bi bil tvoj mož ponočnjak kot je moj, bi jih tudi trikrat na mesec mazal, da ne bi škripala."

Vinski bratec

„Sedaj sem alkohol pustil."

„Res? Kje. Brž povej."

OD DOMA

Nečloveški odnosi lahko obstajajo samo med ljudmi.

— —

Nič lažjega kot spovedati se svojih grehov, pokoro pa naložiti drugim.

NARODNE v NOŠE NA PLAN!

17. oktobra 1971 bo vaše mesto sredi slovenske domačije, pri slovenskem znamenju. Zbrali se bomo okrog Marije Pomagaj iz Brezij — vsi: otroci, fantje in dekleta, možje in žene. V prelepem narodnem oblačilu si bomo, kot je bila navada na prosvetnih taborih doma, segli v roke, sosedje iz vseh fara in srenj, saj naš druži ista kri in ista usoda. Pridite! Da nas bo mnogo. Da bo lepo! Na svidenje v Slomškovem domu!

SDO **Carapachay** **SFZ**

te vabi na

Čajanko

Kdaj? 2. oktobra 1971

10. JUBILEJNA VELIKA SANMARTINSKA

TOMBOLA

bo v nedeljo, 3. oktobra, ob 15.30

v prostorih Slovenskega doma SAN MARTIN, ulica Córdoba 129

GLAVNI DOBITEK: Najmodernejši avtomatični pletilni stroj znamke „Knittax" z vsemi pritiklinami in mizo — na električni pogon

DRUGI DOBITEK: Šotor za taborjenje

TRETJI DOBITEK: Turboventilator

in še **30 bogatih tombol** in nad **100 činkvinov**

Cena tablici $ 1.50

Vsi učenci in učenke slovenskih osnovnih šol bodo dobili od svojih šolskih vodstev po eno tombolsko tablico brezplačno z edinim pogojem, da morajo dobitek dvigniti osebno

Vse rojake v San Martinu lepo prosimo za dobitke. Zastopniki doma Vas bodo obiskali v nedeljo, 26. septembra, na domu s prošnjo, da jim izročite dobitke.

Po tomboli družabna prireditev s sodelovanjem orkestra PLANIKA

Obleko krojaču, čevje čevljarju, avto mehaniku, za naložbe vašega denarja pa je najboljša

KREDITNA ZADRUGA S. L. O. G. A.

(Cooperativa de Crédito Ltda.)

Bmé Mitre 97 T. E. 658-6574 Ramos Mejía

Uradne ure: ob torkih, četrtkih in sobotah od 16. do 20. ure

Pripravljamo novo izdajo slovenskega telefonskega imenika. Prosimo vse rojake, ki imajo telefon, da nam sporoče svoje številke do 30. novembra 1971.

UNIV. PROF.

DR. JUAN BLAZNIK

Zahtevajte določitev ure na telefonu 49-5855

C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed

specialist za ortopedijo in travmatologijo

Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20

Pakete za božič

kakor tudi denar najbolje in najvarneje pošilja

JADRAN PAK

Cesta Monte 2049, višina Rivadavia 6400 — T. E. 63-9955

Uradne ure od 15 do 19; ob sobotah od 10 do 12

Pismena naročila, kakor tudi giro na:

Zdenka Kalečak, Casilla 340, Correo Central — Buenos Aires

Vse pošiljke zavarovane! **Zahtevajte cenik!**

SDO SFZ

SLOVENSKA VAS

20. MLADINSKI DAN

26. septembra

9,30 Sv. maša
10,30 Pričetek odbojke
15,00 Popoldanski program
18,00 Prosta zabava

PORAVNAJTE ZAOSTALO NAROČNINO!

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público

Cangallo 1642 Buenos Aires

Pta. baja, ofic. 2

T. E. 35-8827

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare
Director: Tone Mizerit
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Uredniški odbor:
Miloš Stare, Pavel Fajdiga, dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj in Tone Mizerit

Correo Argentino Central (B)

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 1.086.173

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1971: za Argentino $ 3.500.—. Pri pošiljanju po pošti $ 3.600.—. — ZDA in Kanada 13 USA dolarjev; za Evropo pa 15 USA dolarjev za pošiljanje z avionsko pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

4. PROSVETNI VEČER ZEDINJENE SLOVENIJE

V petek, 24. septembra ob 20, bo predaval **prof. Lojze Horvat** v Slov. hiši:

"GOSPODARSKE TEŽAVE ZAPADA"

✝

Nenadno je odšel po večno plačilo v 73 letu starosti naš dragi ata, stari oče, brat, svak, gospod

Janez Rant

Pokopali smo ga 19. septembra na pokopališču v Moronu. Dragega pokojnika priporočamo v blag spomin.

Iskreno se zahvaljujemo g. župniku M. Lamovšku za pogrebno sveto mašo in za spremstvo k zadnjemu počitku. Posebej se zahvaljujemo g. Čopu in njegovemu spremljevalcu g. Karlu Bodaliču, ki sta nas obvestila o atovi smrti, ko je umrl na cesti zadet od kapi, g. Zurcu za vso skrb in spremstvo pogrebnih obredov kakor tudi slovenski Pristavi za odstop prostora, da se je darovala sv. maša v navzočnosti pokojnika. Istotako velja naša zahvala vsem darovalcem vencev in šopka, vsem rojakom in domačinom, ki so prišli našega ata v velikem številu kropit, zanj molili, bedeli ob krsti, in vsem, ki so nam bili v kakršnokoli pomoč. Vsem Bog plačaj!

Žalujoči:

Sin **France**, snaha **Lojzka**;
vnuki: **Mirta, Slavko, Irena, Klavdija** in **Dani**;
svakinja **Frančiška Miklavčič Grudzien** z možem;
v domovini: sin **Tone** in snaha **Vera**;
vnuki: **Marija, Tone, Franc, Milka, Janez** in **Vinko**;
brat **Vinko**, sestra **Pavla**, svakinji **Angelca** in **Katarina** z družinami.

Buenos Aires, Gorenja vas, Javorje, Ljubljana, Žabnica

Našo narodno zavednost dokažemo s podporo Slovenskemu zavetišču

Mirko Kunčič 2

Ob Finžgarjevih pismih Koledniku

„Povzdigiti glas", kritizirati in protestirati je bilo v istih letih še sila nevarno protidržavno dejanje; zato je verjetno, da se je tudi Finžgar zaprl v molk, čeprav je morda s krvavečim srcem gledal, kako nekatere nekdaj tako cvetoče, plodonosne kmetije prerašča plevel...

Že zdaj se mi zdi potrebno poudariti: Čeprav se je Finžgar v svoji naivnosti med vojno in tudi še nekaj let po vojni deloma prilagodil „novi stvarnosti" pod vplivom kulturnih in teoloških progresistov, tega ni storil iz dobičkaželjnosti; bil je daleč od egoizma.

Med vojno je Finžgar izgubil pismene stike s Kolednikom. Proti koncu vojne ga je doletela huda nesreča: ameriška bomba mu je porušila hišo. Iz razvalin so ga rešili komajda živega — kakor trdi g. Batagelj — domobranci. Teh pa Finžgar nikjer ne omenja... Opazoval sem v svoji neprevidnosti ta bombni napad skozi okno tiskovnega referata Mestne občine ljubljanske, in natančno videl, kako so bombe s svojim smrtonosnim poslanstvom „plavale" proti Trnovemu in Rožni dolini...

Po vojni se je dopisovanje med Finžgarjem in Kolednikom obnovilo. V pismu leta 1946 omenja velike literarne nagrade tistim, ki pišejo v skladu s smernicami novega režima. K temu resignirano dostavljal: „Seveda mi stari ne bomo ne pisali ne dobili. Je tako, kakor je rekel pesnik Tone Hribar na vprašanje, zakaj več ne poje: „Po novem ne znam, po starem me pa več ne poslušajo."

V pismu leta 1946 toži nad pomanjkanjem papirja, pa samozavestno ugotavlja: „Drugače teče pri nas zelo brzo. Mnogo se dela — vse brez tujega posojila." — O milijonih in milijonih dolarjev, ki jih je Jugoslaviji mecensko pošiljala Severna Amerika, ni v njegovem pismu ne duha ne sluha... Tudi o zastonjkarski prehranjevalni akciji Unre nobene besede...

V pismu na Kolednika leta 1946 Finžgar med drugim namiguje na pikolovno povojno cenzuro: „Svet obrajta le čisto sodobne stvari: borbo, trpljenje po gozdovih itd. **Treba je počakati, da se ta veletok odteče.**" Zmerom pogosteje toži tudi nad gluhoto po zasutju z bombo in pohabljeno nogo. V navedenem pismu omenja tudi zgodovino Dekle Ančke, ki je prevedena že v štiri jezike, pri nekaterih domačih pretiranih moralistih pa je izzvala odpor, nakar se je sam škof dr. Jeglič zavzel zanjo in javno potrdil, da je povsem v skladu s katoliško moralo. V zvezi s tem Finžgar upravičeno trdi — bodimo resnicoljubni —, da so včasih nekateri posamezniki le preveč gledali svet „skoz ozko špranjo"...

Pismo Koledniku v letu 1947 dokazuje, da je Finžgar takrat še kar nekam omotično „plaval v tujih vodah". Obžaluje sicer, da so Kolednika v domačem listu „okrcali", ves ogorčen pa je nad tem, „kako krivično napadajo razni emigranti našo domovino. Polno laži! Tudi meni s pismi ne prizanašajo." — To Finžgarjevo ogorčenje ni imelo nobene stvarne podlage. Domovine, po Mešku „z bridkostjo in sladkostjo ljubljene", noben emigrant ni napadel; napadel je zgolj sistem, ki vlada v njej.

Ker sproti prebiram Finžgarjeva pisma, tudi sproti beležim v površnih obrisih svoje pripombe, komentarje. Če bi hotel nanizati vse zaznamovane izvlečke iz Finžgarjevih pisem in omenjene zapiske zraven, bi ta spis daleč prekoračil mejo, ki mu je določena. Omejim se torej na najznačilnejše izvlečke iz Finžgarjevih pisem.

Dne 3. oktobra 1949 je Ameriška domovina poročala, da so Finžgarja zaprli. K tej neresnični notici Finžgar v svojem pismu Koledniku leta 1956 pravi: „No, če so me „zapisali", da so me zaprli, nič ne de. Trikrat so me pa le „aretirali" na zaslišanje — pa sem se izmotal. Nil admirari!" K temu dostavlja: „Zadnjič me je rešil advokat (dr. Lukman, op. p.), a zelo težko. Trdo se je boril zame, ko sem imel že nahrbtnik povezan za odhod ali na britof — ali v Nemčijo."

Ko so leta 1957 Finžgarju zavrnili neki rokopis, prvič v življenju, ga je hudo zabolelo. Čutil se je globoko ponižanega. V pismu Koledniku zagrenjen našteva: „Pri Mohorju vodi sedaj 7 komunistov in le 3 katoličani. Sodim, da bi bili odločno **zoper** molitvenik. **Tudi slovenskih knjig drugod tiskanih nočejo — ne dovolijo preko meje pošiljati. .. Ergo: nič ne izdajajte slovensko.** (Vse podčrtal on, op. p.)

Iz tega pisma sledi, da Finžgar ni imel nobenega jasnega vpogleda v kulturno udejstvovanje Slovencev izven meja domovine. Martin Jevnikar, naša živa kulturna kronika, v svojem komentarju k temu pismu ovrže Finžgarjevo trditev, da slovenska knjiga, izdana izven matične domovine, ne more imeti svojega knjižnega trga. V izčrpnem pregledu slovenske kulturne žetve po svetu navaja predvsem obe Mohorjevi družbi — v Celovcu in v Gorici —, dalje vse knjižne založbe in samozaložbe, literarne revije, politične, verske, strokovne liste, število izdanih knjig itd. Ali bi Finžgar strmel, če bi mu vse to bogastvo slovenskega zamejskega tiska prišlo pred oči!

Edvard Kardelj, „jasnovidec" in „prerok", je slovenskemu narodu napovedal neizogibno narodno smrt. Morda je pod tem vidikom Finžgar iz ust „preprostega slovenskega človeka" zamodroval: „Edino pametno bi bilo, če bi Amerika to zaplato (slovensko zemljo, op. p.) kupila in imela tu najlepše letovišče zase, a narod bi ostal in se razvijal dalje." — V tem pismu napoveduje izdajo svojega življenjepisa Leta mojega popotovanja. Že nekoliko odmaknjen od vsega posvetnega, pripominja: „To so zadnji izdihljaji pisatelja, ki je 85% gluh, ne zahaja nikamor v družbo in ne grizlja več peresa. Konec."

Pa je Finžgar po tej pesimistični napovedi vendarle živel še pet let in do zadnjega ohranil prisrčne stike s Kolednikom, kateremu doma za vse njegovo dragoceno prevajalsko delo niso privoščili niti besedice priznanja.

Finžgar je zmerom bolj avtokritično presojal vse, kar se je dogajalo v domovini, in se, zagrenjen, osamljen, poglobljen v svoji lastni duhovni svet, oddaljeval od tistih, ki so ga med vojno kot naivnega sopotnika zvabili v svoje vrste.

V pismu Koledniku leta 1957 v svoji duševni razklanosti pravi: „Ko bi morda tudi vladni ljudje tu imeli smisel za tvoje želje (tu misli na Kolednikove prevode, op. p.) in storili kaj za take pismarje, kot sem jaz, potem bi bilo lažje. Toda za takega, ki ni skril in ne bo skrival svojega verskega prepričanja, se ni nikoli zgodilo. Vajeti so v rokah drugačnega svetovnega nazora."

Da nova oblast ni mogla ostvariti socialnega blagostanja in odpraviti brezposelnosti še več kot deset let po vojni, nam priča Finžgarjevo pismo iz leta 1957, v katerem ugotavlja: „Naši ljudje bežijo iz domovine. Škoda, da je tako... Mnogo jih odhaja čez mejo v upanju na več kruha." V drugem pismu iz istega leta pa načenja poglavje novodobne slovenske literature z besedami: „Saj tudi pri nas doma veje tak veter, pa tudi način pisateljevanja, da se za nas stare pisavce nič več ne menijo. Berem nekatere nove. Je to čisto drugače po načinu, po vsebini, kakor je bilo nekdaj. Splošno ljudje niso navdušeni za tak način in ne za vsebino." — V pismu omenja tudi svojo mladinsko knjigo Iveri, ki je — v rokah cenzure — izšla šele dve leti pozneje in je bila zadnja Finžgarjeva knjiga. — „Mi stari smo dognali, v novo ozračje ne spadamo več. O tempora, o mores!" toži Koledniku.

(Konec prihodnjič)